

MARINEHISTORISK TIDSSKRIFT

47. årgang

Nr. 2 - maj 2014

MARINEHISTORISK TIDSSKRIFT

Udgivet af:

Selskabet
ORLOGSMUSEETS VENNER /
MARINEHISTORISK SELSKAB
Henvendelse vedr. medlemskab/
abonnement til kassereren Søren
Nørby - E-mail: noerby@gmail.com
eller tlf. 2068 6847

ORLOGSMUSEETS
MODELBYGGERLAUG
Henvendelse vedr. medlemskab/
abonnement til formanden Poul
Henrik Westh, Havdrupvej 88, 2700
Brønshøj. E-mail:
formand.ombl@gmail.com eller
tlf. 2016-7692

Redaktion: Tom Wismann (ansv.h.)
Degnelodden 5, Valby
3200 Helsinge
Tlf. 8287-2029
e-mail: twismann@gmail.com

Layout: Tom Wismann
e-mail: twismann@gmail.com

Tidsskriftet udkommer fire gange årligt.
Artikler og anmeldelser, der ønskes
optaget i tidsskriftet, sendes til
redaktionsadressen. Sidste frist for
indlevering af stof er den 10. i
månederne januar, april, juli og
oktober.

**Eftertryk er kun tilladt med tydelig
kildeangivelse.**

Tryk:
Toptryk Grafisk Aps
www.toptryk.dk
Tlf.: 7465 0101

INDHOLD

Artikler:

Udleveringen af torpedobådene-
set fra et tysk perspektiv 3
Jens Andersen

Supplerende oplysninger ved-
rørende de danske torpedobådes
tjeneste som Torpedofangbote
(TFA 1-6) i Kriegsmarine. 14
Tom Wismann

Bortbleven. Historien om
skonnertens HYDRAS forlis 20
Søren Nørby

Ny kasserer og redaktør MHT 27
Referat generalforsamling MHS 28
Regnskab MHS og Barfods legat 30
Referat generalforsamling OMBL 32
Bestyrelsens beretning OMBL 34
Forslag til justering af
vedtægter, OMBL 38
Meddelelser fra OMBL 42
Nyt fra Orlogsmuseet 44
Indbydelse til besøg hos
Søværnets center for våben 46

www.marinehist.dk

*Forsidebillede: Skuespilleren Jerzy
Pietraszkiewicz var en af hoved-
personerne i filmen "Mysteriet om
Balthasars store fest". Her ses han
foran vraget af TFA 4. Det ser ud til
at der er skåret et ordentligt sykke ud
af pladerne i styrbord side. (zbiory
Filmoteka Narodowa)*

Udleveringen af torpedobådene – fra et tysk perspektiv

Jens Andersen

Direktør Museumscenter Hanstholm

I 2002 bragte Marinehistorisk Tidsskrift en glimrende artikel af Søren Nørby om udleveringen af danske torpedobåde til den tyske besættelsesmagt i begyndelsen af 1941, ”*Med orlogsflaget på*

halv”.¹ Artiklen berørte primært den danske side af sagen. Sagen har imidlertid også en tysk side, og den kan følges ganske nøje gennem dokumenter, som bl.a. ligger som fotokopier i Rigsarkivet.

Tysk behov for ”Torpedofangboote”

Den tyske flåde gik ind i 2. Verdens-

Viceadmiral Raul Mewis (1886-1972) med sin stabschef Kapitän zur See Hans Henning (1895-1948) i hovedkvarteret på Hotel Phønix. (Efter ”Danmark under Besættelsen I, 1946).

Den tidligere torpedobåd NORDKAPEREN, fotograferet som patruljebåd en gang i perioden 1939-43. Båden var én af SPRINGEREN-klassemens ti både på 110 tons, som blev søsat i perioden 1916-1919. (FBIB)

krig med kun 57 ubåde. Det stod ved krigsudbruddet klart, at dette antal var helt utilstrækkeligt, hvis det skulle lykkes at gennemføre en effektiv belejring af De britiske Øer. Oprindeligt havde det været planen, at der i tilfælde af krig hver måned skulle sættes ni ubåde i produktion, men dette tal blev straks efter krigsudbruddet forhøjet til 29, for få måneder senere at bliver reduceret til 25, fordi Hitler i første omgang valgte at prioritere hærens behov forud for landoffensiven mod Frankrig.² Selvom ubådsproduktionen i første omgang ikke blev hævet til det ønskede niveau, begyndte et større antal ubåde i sensommeren 1940 at være klar til overdragelse. Den øgede produktion af både krævede naturligvis også en

udvidelse af marinens uddannelsesfaciliteter for besætninger. I denne forbindelse viste det sig at være en flaskehals at finde fartøjer, som var egnede til at bjærge af torpedoer efter øvelsesskydninger, *Torpedofangboote*. I sommeren 1940 var behovet for sådanne fartøjer så stort, at man så sig nødsaget til at bruge moderne torpedobåde til opgaven. Derfor begyndte man at se sig om efter anvendelige fartøjer i udlandet – i første omgang ved at erhverve franske både eller lade nye bygge i Frankrig.³ Sidenhen faldt blikket imidlertid også på den danske flådes inaktive torpedobåde.

Den 14. november 1940 indhentede Raeder således tilladelse hos Hitler til køb af danske torpedobåde til opga-

ven.⁴ I anden halvdel af november gav Seekriegsleitung, marineattachéen i København, Kapitän zur See Hans Henning, ordre om at undersøge, om de gamle torpedobåde af SPRINGEREN-klassen var egnede til opgaven.⁵

Undersøgelser af de danske både

Den tyske marines øverstkommanderende, "*Marinebefehlshaber Dänemark*" viceadmiral Raul Mewis, blev ikke inddraget i disse undersøgelser. Han kan dog ikke have været ubekendt med, hvad der foregik, for Henning var nemlig på samme tid marineattaché og hans stabschef. Mewis var meget langtfra var glad for sagen. Det var indlysende, at kravet om udleveringen af torpedobådene var og ville blive opfattet som et alvorligt brud på de løfter, som tyskerne havde afgivet den 9. april 1940 om ikke at lægge beslag på det danske militærs våben og udstyr. Der havde været en del af den slags brud i besættelsens første måned, men de var primært gået udover hærens beholdninger, og det var lykkedes den tyske øverstbefalende og den rigsbefuldmægtigede at overbevise Hitler om, at det ikke var i tysk interesse.

At kravet nu gjaldt Søværnets udstyr var bittert for Mewis, for han havde det sidste halve år lagt stor energi i at sikre Søværnets samarbejde om minestrygnings- og bevogtningsopgaver for på den måde at

aflaste den tyske marines sparsomme ressourcer. Samarbedet var en vanskelig balancegang, hvor Mewis forsøgte at finde ud af, hvor Søværnets for grænser for samarbejde gik. Efter et halvt år konstaterede han, at alle hans forsøg på indsætte den danske flåde i et aktivt forsvar af landet hidtil var slået fejl. Han bemærkede, at den danske regering syntes at mene, at den måtte afvise alt, som kunne anses for aktiv krigstjeneste.⁶ Mewis var derfor nødt til at stille sig tilfreds med det, han kunne opnå, men det var han også nået ganske langt med. I begyndelsen af august 1940 var Søværnet gået i gang med strygningen af magnetminer med tre minestrygere på 300 tons af SØLØVEN-klassen i Øresund, Bælthavet og færgeruten Korsør-Nyborg, og i begyndelsen af september havde SØULVEN bragt den første britiske bundmine til eksplosion ud for Tranekjær. Minestrygningsudstyret var udviklet af den danske marine og faktisk langt mere effektiv end det eksisterende tyske. Derudover havde man fra dansk side indvilget i at overtage søbevogtningen i Øresund. Hvor stor en aflastning Søværnets indsats på det tidspunkt udgjorde for Kriegsmarine, er uvist, men i forbindelse med *Telegramkrisen* efteråret 1942 angav Mewis, at det svarende 1.500 mand.⁷ Denne positive udvikling risikerede marineledelsens krav om torpedobådene at vælte.

Minestrygerne SØBJØRNEN og SØULVEN til søs under Anden Verdenskrig. Sammen med deres søsterskib Søløven indledte de strygning af magnetminer i sensommeren 1940. (FBIB)

En ordre er imidlertid en ordre, og den 28. november kunne Henning meddele Seekriegsleitung, at en af hans assistenter i forbindelse med en sejlads diskret havde undersøgt SÆLEN og NORDKAPEREN, og at konklusionen var, at de gamle både var for små og for lidt sødygtige til at egne sig til bjærgning af torpedoer. Dette kunne jo i og for sig blot have været et forsøg fra Hennings side på at afværge en alvorlig trussel mod samarbejdet med Søværnet, men et par dage senere udtalte også Seekriegsleitungs eget

Hauptamt Kriegsschiffbau, at de gamle torpedobåde var uegnede til opgaven, da de ikke kunne leve op til kravet om at kunne opbevare 12 torpedoer på deres dæk. Seekriegsleitungs Amtsgruppe U-Bootswesen insisterede imidlertid på, at manglen på *Fangboote* var ”så katastrofal”, at man var nødt til at gribe til at anvende fartøjer, som kun nogenlunde opfyldte kravene.⁸

Den 28. december gjorde Henning endnu et forsøg på at afværge kravet til den danske flåde, idet han påpegede,

Torpedobåden DRAGEN, typebåd for de tre fartøjer af klassen, som blev søsat 1929-30. Torpedobådene havde et displacement på knap 300 tons. De tre både af GLENTEN-klassen, søsat 1933-34 var næsten identiske. (FBIB)

at Søværnet samme dag havde igangsat bevogtningstjeneste i Sundet med fire torpedobåde⁹ på udtrykkeligt tysk ønske for at få den danske flåde til at aflaste den tyske. Han understregede endnu en gang, at de gamle både var uegnede til opgaven.¹⁰ Det var imidlertid forgæves.

Lige på og hårdt

Baggrunden for, at admiral Mewis ikke var inddraget i processen, var rimeligvis, at man fra tyske side fra begyndelsen havde besluttet, at kravet om køb af torpedobådene skulle stilles på det politiske niveau og ikke have karakter af forhandling. Således fast-

slog Seekriegsleitungs stabschef, admiral Fricke, efter drøftelser med den tyske rigsbefuldmægtigede i Danmark, Cecil v. Renthe-Fink, og Henning hos ambassadør Ritter i det tyske udenrigsministerium i Berlin den 3. januar 1941, at kravet skulle fremsættes gennem det tyske gesandtskab. Han begrundede det med, at han gik ud fra, at danskerne vil sætte sig imod et tysk købstilbud med et blankt ”nej”, hvis man ikke fra begyndelsen overbragte det som et bestemt krav bakket op af politisk pres, men blot forhandlede på den måde, som danskerne fandt acceptabel. Før man kunne sætte processen i gang

skulle Raeder imidlertid indhente tilladelse hos Hitler til at lægge den danske regering under det nødvendige pres.¹¹

Knud J.V. Jespersen har i sin biografi om Christian X fremsat den hypotese, at kravet om udleveringen kunne have været et led i Renthe-Finks indenrigspolitiske spil. Ved at fremsætte et uantagelige krav kunne man håbe på at vælte Staunings regering og få en ny, mere tysk-venlig.¹² Denne hypotese holder imidlertid tydeligvis ikke stik, da initiativet så klart kom fra Kriegsmarine, som ikke ses at have gjort sig den slags politiske overvejelser. Tværtimod havde marinen ingen interesse i at rokke med båden, men overordnede hensyn gjorde, at man i Berlin fandt, at det var en risiko, man måtte løbe. Som vi skal se, forsøgte man så siden hen at sætte plaster på såret.

Den 10. januar skrev Fricke så til Ritter, at nu havde man indhentet Hitlers tilladelse, og at man kunne rejse kravet om overtagelse af tolv danske torpedobåde.¹³ Kriegsmarine ville ved købet bestræbe sig på at vise størst muligt hensyn til danske interesser og ønsker. Købskravet omfattede derfor kun fartøjer, som allerede var ude af tjeneste, så den danske flåde ikke ville skulle hale det danske orlogsflag ned. Allerede samme dag sendte Ritter en instruks videre til Renthe-Fink om, hvordan denne skulle fremføre

kravet.¹⁴

Den 15. januar afleverede Renthe-Fink så det tyske krav til udenrigsminister Erik Scavenius. Renthe-Fink telegraferede derefter hjem, at Scavenius havde givet udtryk for, at kravet var meget smerteligt for Danmark, da man dermed afgav en meget stor del af den danske flåde, og at man var bekymret for opfattelsen i udlandet. Scavenius lovede dog straks sætte sig i forbindelse med forsvarsministeren og derefter regeringen.¹⁵

I den danske regering var der stor splittelse om, hvordan man skulle forholde sig til det tyske krav, og Søværnskommandoet var lodret imod at give efter for det tyske krav. Derfor opsøgte daværende midlertidig chef for Søværnskommandoen, kontreadmiral Emmanuel Briand de Crévecouer, den 17. januar personligt Mewis. Den danske marinechef forsøgte med den ”kammeratlige” kontakt med sin tyske modpart at formå ham til at få udleveringskravene trukket tilbage. Mewis var imidlertid underrettet om den øverste ledelses holdning, og kunne blot i elskværdige, men bestemte vendinger oplyse ham, at beslutningen ikke stod til at ændre. Han lovede dog loyalt at fremføre de Crévecœurs argumenter overfor Raeder. To dage senere mødte Mewis op i Marineministeriet og fortalte, at Raeder havde fastholdt udleveringskravet.¹⁶

Emmanuel Briand de Crèvecoeur (1882-1968), som var konstitueret chef for Søværnskommandoen maj 1940-juli 1941. Billedet er taget mens han endnu var kommandør (1930-37). (FBIB)

Efter fortsat, voldsomt tysk pres, som bl.a. indbefattede, at den danske marineattaché i Berlin, kommandørkaptajn Kjølse, blev kaldt til Raeder til en personlig orientering om de tyske synspunkter, gav regeringen og kongen endelig efter og meddelte den 22. januar Renthe-Fink, at man under protest ville udlevere torpedobådene.¹⁷

De videre forhandlinger med den danske marine om de nærmere betingelser for udleveringen blev gennemført af Seekriegsleitung i Berlin med Kjølse som dansk repræsentant. I løbet af forhandlingerne nåede man

frem til, at Kriegsmarine kunne afstå fra at overtage SPRINGEREN, da den var i aktiv, dansk tjeneste, samt STØREN, SØRIDDEREN og SØHUNDEN fordi de allerede var udfasede. Dermed kom det altså til at dreje sig om otte både. Tyskerne gik også med til, at alle våben og alt kommunikationsudstyr blev afmonteret samt at de blev tømt for olie og kul, inden bådene blev overdraget.

Udleveringen

Den 4. februar var Søværnet færdig med afmonteringsarbejdet. Søværnet ønskede ikke, at de fem af bådene, som

Torpedobåden Høgen (sandsynligvis) under bugsering i Svendborg Havn, i slutningen af marts 1941. (Kurt Marquard / Orlogsmuseet)

lå på Orlogsværftet, skulle blive liggende dér, hvor deres tilstedeværelse ville skabe misstemning blandt personellet, og man derfor risikerede sabotage. Fra tysk side kunne man naturligvis kun være enig i dette, og det pålåg nu Mewis at sørge for, at de fem både blev fjernet. Den følgende dag blev de fem både bugseret til lystbådehavnen ved Svanemøllen af chartrede slæbebåde med tyske besætninger. Her blev de sat under tysk bevogtning. Dagen efter overtog en kommission fra Marinebefehlshaber Dänemark officielt de fem torpedobåde med inventar. De tre resterende torpedobåde lå oplagte og konserverede i Svendborg.¹⁸

På grund af den hårde isvinter skulle der gå næsten to måneder, før tyskerne kunne bringe deres ”nyindkøb” hjem. Inden det kom dertil, nåede tyskerne imidlertid frem til, at de små både HAVØRNEN og NARHVALEN var uegnede. Det var Henning, som altså havde fået ret i sin oprindelige vurdering, som overbragte danskerne denne melding den 10. marts, og den 21. marts 1941 blev bådene bugseret tilbage til Holmen og afleveret til Søværnet.¹⁹

I dagene 28. marts til 7. april bugserede den tyske slæbebåde NORDER de tre torpedobåde, som lå i Svendborg, HØGEN, ØRNEN og GLENTEN, enkeltvis til Rostock. De tre resterende både i Svanemøllehavn blev hentet i én omgang af de tyske slæbebåde

MONSUN, PASSAT og ORKAN den 1. april og slæbt til Lübeck, hvor de skulle ombygges.²⁰

Følgenvirkninger af udleveringen

Admiral Mewis havde været nødt til at se passivt til, mens overkommandoen satte hans muligheder for fremtidigt samarbejde med Søværnet på spil. Efter afleveringen var overstået, gjorde han sagen op, som den så ud fra hans synspunkt. Han konstaterede, at det som ventet i sidste ende var lykkedes at få tvunget udleveringen igennem, men at Søværnet, kongen og brede kredse af den danske befolkning var blevet ramt dybt på deres nationalfølelse. Han fremhævede, at Søværnet havde optrådt helt igennem korrekt og gennemført overdragelsen på en værdig måde. Deraf kunne man imidlertid ikke slutte, at det havde affundet sig med det yderst smertelige indgreb. Det ville kræve et langvarigt og forsigtigt arbejde fra Mewis’ side at få genoprettet tillidsforholdet. Mewis fremholdt, at den tyske aktion var blevet brugt af den anti-tyske hviskepropaganda, og flere steder i København havde rygten gået, at tyskerne havde taget hele den danske flåde. Mewis anførte, at man især havde beskæftiget sig med, at man med kravet om udlevering af danske orlogsfartøjer havde brudt løftet fra det tyske memorandum fra den 9. april, idet der i dette ikke med et eneste ord var nævnt en tysk ret til at

tage den danske flåde. Mewis sluttede derfor med at råde overkommandoen om, at det ville være hensigtsmæssigt, om man i den næste tid ville undlade yderligere krav, som gik udover 9. april-overenskomsten, ikke mindst for ikke at gøre situationen endnu vanskeligere for de tyskvenlige dele af befolkningen og det danske forsvar.²¹

Udleveringen af torpedobådene blev dog ikke så ødelæggende for forholdet mellem de to mariner som admiral Mewis havde frygtet, for det var stadig regeringens politik, at samarbejdet skulle fortsætte. Den tillid, som måtte have været, havde imidlertid lidt et knæk. For Søværnet indebar den dog også fordele, fordi Kriegsmarines ledelse i Berlin var parat til at gå ganske langt for at råde bod på den krænkelse, som afleveringen af torpedobådene havde været.

I forbindelse med overdragelsen af de gamle torpedobåde havde man fra tysk side lovet, at man ville forsyne den danske flåde med materialer til bygning af nye både til erstatning for de gamle. Det skete med den erklærede hensigt at bevise *"hvor meget man fra tysk side forstår den danske marines vanskelige situation"*. Da den danske flåde så i februar 1941 anmodede den tyske overkommando om materialerne, strittede Kriegsmarines materielkommando (Amtsgruppe Wehrwirtschaft Kriegsmarine) imod med henvisning til, at Kriegsmarines egen råstofforsyning for nyligt var blevet

kraftigt beskåret. Seekriegsleitung indskærpede imidlertid, at leverancen var særligt ønskelig af militærpolitiske grunde. Materielkommandoen rettede derefter ind og stillede 250 tons jern og stål samt 26 tons kobber af den tyske flådes eget kontingent til rådighed for Søværnet. Dermed mente man at have givet ønsket om et tillidsfuldt samarbejde mellem de to mariner et synligt udtryk.²²

Da den danske marine i marts 1941 anmodede om at måtte gennemføre øvelser med tre ubåde i Mariager-Fjord, indvilgede overkommandoen med begrundelsen: *"Militærpolitisk forekommer det ønskværdigt at komme den danske marine i møde, efter at den af Tyskland blev tvunget til at afgive torpedobåde"*. Den tyske imødekommenhed gjorde også Søværnet i sensommeren 1941 kunne udvide sin uddannelsesaktivitet til også at omfatte dets mest slagkraftige enhed, artilleriskibet NIELS IUEL.²³

Frem til flådens sænkning den 29. august 1943 gjorde en tyske flåde således, hvad den kunne for ikke at lægge sten i vejen for den danske samarbejdsvilje, og det var en indstilling som deltes hele vejen op i flådeledelsen i Berlin.

Noter

1. Søren Nørby: Med Orlogsflaget på Halv. Marinehistorisk Tidsskrift 4/2002, s. 89-116.

2. Friedrich Ruge: Der Seekrieg 1939-1945. Stuttgart 1962, s. 40-41

3. Kriegstagebuch der Seekriegsleitung 1939-1945, Teil A, bd. 14 s. 43 (4.10.40). Udg. af Rahn m.fl. Herford 1989. Rigsarkivet, Håndskriftssamlingen XVI, pk. 6/124: KTB 1/Skl. Teil C.VIII, 3.1.41.
4. Lagevorträge des Oberbefehlshabers der Kriegsmarine vor Hitler 1939-1945. Gerhard Wagner (red.). München 1972, s. 155.
5. RIGSARKIVET, Håndskriftssamlingen XVI, pk. 30/321: Mar.Att. Kop. Nr. 1126 v. 23.11.40. Det drejer sig her om Hennings første svar. Skl.s forudgående brev er ikke fundet.
6. RA. Håndskriftssamlingen XVI, pk. 17/248: KTB Marbef.Dän., "Allgemeines" 1.-15.9.40.
7. Rigsarkivet, Håndskriftssamlingen XVI, pk. 20/254: KTB Adm.Dän. "Allgemeines", 16.-30.9.42.
8. Rigsarkivet, Håndskriftssamlingen XVI, pk. 30/321: Mar.Att. Kop. Nr. 1126 v. 23.11.40, Mar.Att. Kop. 63/40 v. 28.11.40, Hauptamt Kriegsschiffbau K III M t 2066/40 v. 2.12.40, 1./Skl. U Ia 3383/40 v. 9.12.40.
9. „Nordkaperen“, „Sælen“, „Havkatten“ og „Makrellen“.
10. Rigsarkivet, Håndskriftssamlingen XVI, pk. 30/321: Mar Att Kopenhagen G 1224 v. 28.12.40
11. Rigsarkivet, Håndskriftssamlingen XVI, pk. 30/321: 1./Skl. Ic, Vortragsnotiz für Ob.d.M. 3.1.41, KTB 1/Skl. 4.1.41. Rigsarkivet, HS XVI, pk. 6/124: KTB 1/Skl. Teil C.VIII: 3.1.41.
12. Knud J.V. Jespersen: Rytterkongen – Et portræt af Christian 10. København 2007, s. 428.
13. GLENTEN, HØGEN, ØRNEN, DRAGEN, HVALEN, LAXEN, NARHVALEN, HAVØRNEN, SØHUNDEN, SØRIDDEREN, STØREN, SPRINGEREN.
14. Rigsarkivet, Håndskriftssamlingen XVI, pk. 30/321: 1./Skl. Ic 538/41 v. 10.1.41. DPK XIII nr. 620, s. 1176. Punktet er dog ikke nævnt i referatet fra Raeders møde med Hitler 8.-9.1.41, jfr. Lagevorträge s. 181-184.
15. Parlamentariske kommissionsbetænkning, bd. XIII. København 1954, nr. 621, s. 1177.
16. Parlamentariske kommissionsbetænkning, bd. XIII. København 1954, nr. 624, s. 1179-80. Kriegstagebuch der Seekriegsleitung 1939-1945, Teil A, bd. 17, s. 232 (18.1.41). Udg. af Rahn m.fl. Herford 1990. Rigsarkivet, privatarkiv 6576, Briand de Crevecouer, pk.1: Samtaler mellem Chefen for Søværnskommandoen og viceadmiral Mewis. Rigsarkivet, HS XVI, pk. AA 200: Rente-Fink Nr. 79 v. 17.1.41.
17. Nørby 2002, s. 267ff.
18. Parlamentariske kommissionsbetænkning, bd. XIII. København 1954, nr. 631, s. 1186. RA. Håndskriftssamlingen XVI, pk. 18/249: KTB Marbef.Dän. 5.2.41, 6.2.41. Nørby 2002 s. 271f.
19. Rigsarkivet, Privatarkiv 06499 - A.H. Vedel, pk. 10: Sømilitære sager: Udvalget af 23. Januar 1941, 10.7.41: Rapport over udvalgets arbejde. Rigsarkivet, Håndskriftssamlingen XVI, pk. 18/249. KTB Marbef. Dän. 21.3.41.
20. Rigsarkivet, Håndskriftssamlingen XVI, pk. 18/249. KTB Marbef. Dän. 28., 30., 31.3.41, 1., 2., 4., 6., 7.4.41.
21. Rigsarkivet, Håndskriftssamlingen, pk. 18/249: KTB Marbef.Dän. "Allgemeines" (1. 2.-15.2.41). Indføringen er formentlig identisk med et brev, som ikke er fundet i de tyske arkiver.
22. Bundesarchiv-Militärarchiv, RM 7/112: Wochenbericht, 27.1.-2.2.41, 3.-9.2.41, 10.-16.2.41. Rigsarkivet, HS XVI, pk. 6/124: KTB 1/Skl. Teil C.VIII, 4.2.41.
23. Bundesarchiv-Militärarchiv, RM 7/112: Wochenbericht 24.-30.3.41, 21.-27.7.41. Rigsarkivet, HS XVI, pk. 6/124: KTB 1/Skl. Teil C.VIII, 28.3.41.
23. Bundesarchiv-Militärarchiv, RM 7/112: Wochenbericht 24.-30.3.41, 21.-27.7.41. Rigsarkivet, HS XVI, pk. 6/124: KTB 1/Skl. Teil C.VIII, 28.3.41.

Supplerende oplysninger vedrørende de danske torpedobådes tjeneste som Torpedofangbote (TFA 1-6) i Kriegsmarine.

af Tom Wismann

Kort forhistorie

Som der kan læses i foranstående artikel var tyskerne meget imødekommende blandt andet mht. materiale leverancer til erstatningsbyggerier for de seks udleverede torpedobåde af DRAGEN-klassen. Det var der god grund til for der skulle nødtigt gå skår i samarbejdspolitikken, som bestemt var i Tysklands interesse.

Bådene blev som fortalt bugseret til Tyskland hvor de blev ombygget til Torpedofangboote (TFA – A for Ausland).

Bådene tjente i resten af krigen som fuldgældige enheder af *Kriegsmarine*, hvor de i Østersøen til krigens sidste dage var travlt beskæftiget med at uddanne tyske ubådsbesætninger – en uhyre vigtig opgave. Uden veluddannede ubådsbesætninger, ville de tyske ubåde ikke have kunne tilføje de allierede så voldsomme tab som de gjorde.

Da den danske regering bestemte at søværnet skulle udlevere de seks DRAGEN-klasse til Tyskland har jeg det fromme håb, at regeringen ikke havde

fantasi til at forestille sig, hvilke tab og lidelser bådene indirekte blev skyld i – alt andet vil være utilgivelig kynisme, hvor øjnene alene var fast rettet mod egen næse.

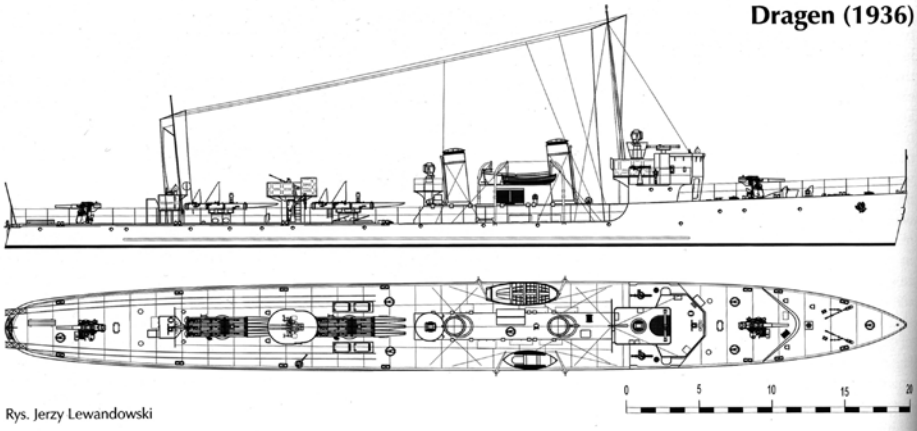
Søren Nørby fortæller i sin artikel i dette tidsskrift nr. 4/2003 (kan ses på www.marinehist.dk), at fire af bådene, TFA 1, 2, 5 og 6 blev svært beskadiget ved en eksplosionsulykke i Flensborg den 14. juni 1945. De fire både blev senere bugseret til Holmen, men var i så dårlig forfatning at de ikke blev sat i stand.

Men hvad skete der med TFA 3 (ex DRAGEN) og TFA 4 (ex GLENTEN)?

Forskellige kilder angiver, at de ”var gået tabt i foråret 1945”, ”DRAGEN var sænket under krigen”, ”GLENTEN sank under bugsering til HLM efter eksplosionsulykken”! Hvad er sandt og hvad blev der egentlig af de to både?

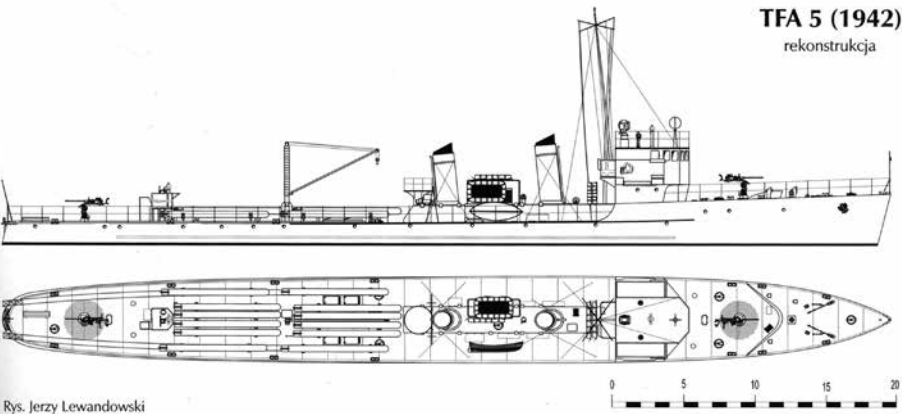
Hvis man læser i det velrenommerede tyske værk af Erich Gröner *Die deutschen Kriegsschiffe 1815 – 1945, bind 5* (udg. 1988), står bl.a. de seks danske torpedobåde anført som ”Købt af Kriegsmarine”. Det er nok en tysk

Dragen (1936)

DRAGEN som den så ud i 1936. (Jerzy Lewandowski)

TFA 5 (1942) rekonstrukcja

Ex HVALEN ombygget til Torpedofangboot. Båden er bevæbnet med to enkelte 20 mm, og der er plads til 12 torpedoer på dækket. (Jerzy Lewandowski)

efterrationalisering, da båden blev udleveret til Tyskland efter tysk ønske/forlangende.

TFA 3 (ex DRAGEN) angives sænket af en sømine i Geltinger Bugt den 14. maj

1945, altså fem dage efter krigens slutning. Ved samme lejlighed blev det tyske depotskib CARL PETERS (3.600 t) også sænket af en mine samme sted. Geltinger Bugt var i dagene efter fredsslutningen samlested for tyske

TFA 5 (ex HVALEN) under operationer i Østersøen. (Tom Wismanns arkiv)

Sjældent billede af TFA 5 forrest uden på en anden TFA. Bemærk de taktiske symboler på siden af broen. En ring på TFA 5 og et kors på den bagved liggende båd. Billedet er fra Warnemünde i 1945. (Reinhard Kramer)

enheder. Bugten var under krigen blevet mineret af allierede fly, så det var som det ses ikke noget ufarligt sted at sejle, men det var der nu ikke mange steder der var i foråret 1945.

TFA 4 (ex GLENTEN) angives som krigsforlist den 3. februar 1945 efter to artilleritræffere ved Pillau, i dag Baltiysk i den russiske enklave Kaliningrad (det tidlige Østprøjsen). *Det er imidlertid ikke korrekt, at TFA 4 forliste ved Pillau!*

Det kan godt være at den blev beskadiget der, men dens endeligt ligger ca. 100 sømil mod vest.

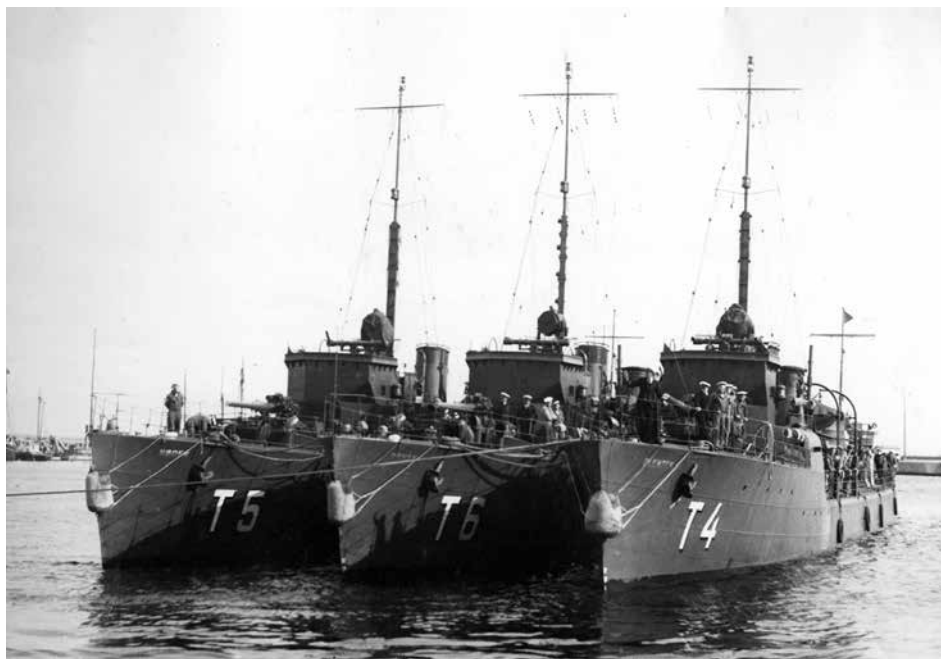
For nogle års siden blev jeg kontaktet

af redaktøren Jaroslaw Malinowski fra det flotte tidsskrift *Okrety Wojenne* (Krigsskibe), da han manglede nogle billeder af LAPPEDYKKEREN ("skibet" på land i Auderød) til en artikel. I *Okrety Wojenne* havde han tidligere bragt en artikel om DRAGEN-klassen, og en om bådenes tid som tyske Torpedofangboote. Han havde også informationer om TFA 4/ ex GLENTEN som han mente, at jeg måske ikke kendte? Det skulle vise sig at det havde han ret i.

Han gav mig dengang en kort forklaring på "engelsk", hvor han bl.a. fortalte at TFA 4/ex GLENTEN havde været med i en polsk spillefilm, *Mysteriet om Balthasars store fest* /

TFA 4 / ex GLENTEN på stranden mellem Poddabie og Debina ca. 10 km øst for den polske byen Ustki ved den polske østersø kyst. Bemærk det takiske symbol, en trekant, på siden af broen. (Jaroslaw Malinowskis arkiv)

T5 HØGEN, T6 ØRNEN og T4 GLENTEN i Aarhus Havn under mere lykkelige omstændigheder. Fra perioden september 1939 - april 1940. (Ernst Chr. Skabelund / FBIB)

(*Tejemnica "Uczty Baltazara"*), fra 1953-54. Den venlige mand sendte mig senere ikke alene bladet med artiklen om DRAGEN-kl./TFA 1-6, men også en kopi af filmen. Foranstående artikel har fået mig til at lege lidt med *Google Translate* for at se, om jeg kunne få noget forståeligt ud af den polske artikel ved at indtaste den i *Google Translate*. Her af hvad jeg kan få det til:

TFA 4 / ex GLENTENS endeligt.

Det er muligt at Glenten som nævnt blev ramt af artilleri ild fra russiske felt-kanoner under de kaotiske eva-kueringer fra Pillau i februar 1945, men TFA 4 kan også være blevet beskadiget af russiske fly, hvorved bådens maskineri blev ødelagt eller beskadiget, så TFA 4 ikke har kunne sejle for egen kraft. TFA 4 er efterfølgende muligvis blevet slæbt mod vest af en anden tysk enhed, muligvis/sandsynligvis fyldt med

flygtninge. Målet kan i første omgang have været Gotenhafen (Gdynia) eller Danzig (Gdynia) eller en by længere mod vest. En anden mulighed er, at TFA 4 har kunne sejle for egen kraft, men har fået maskinhavari eller er sprunget læk under sejladsen vestover. I alle tilfælde er TFA 4 enten drevet eller sejlet ind på kysten ca. 10 km NNØ for Stolpmünde (i dag polsk Ustki/Ustka) mellem byerne Neu Strand (i dag polsk Poddabie) og Schönwalde (i dag polsk Debina). Dette område var indtil medio marts 1945 på tyske hænder.

Området blev siden besat af den Røde Hær, inden det kom under polsk administration midt i 1947. Indtil da var vraget utvivlsomt blevet plyndret for alt af værdi.

Da filmen *Mysteriet om Balthasars store fest* blev optaget i 1953-54 havde vraget ligget i strandkanten i omkring otte år. Jeg husker fra filmen at nogle af hovedpersonerne var ombord i vraget. Hvad det gik ud på forstod jeg ikke, da der blev talt polsk.

Skibssingeniør Tadeus Jusiewicz fra Ustki erindrer, at han som otteårig i 1960 så stykker af vraget i den vestlige del af havnen (nogen må have fortalt ham at det var fra vraget på stranden). Fra Ustki blev skrottet med jernbane transporteret til et stålværk, hvor det blev smeltet om.

Det var indtil videre en ny slutning på historien om TFA 4 / ex *Glenten*, men

hvad skete der egentligt fra Pillau til stranden mellem Ustkie og Poddabie? Forhåbentlig kan det blive afsløret en gang i fremtiden.

Det polske tidsskrift "Okrety Wojenne" nr. 4/2009, hvor i der blev bragt en fin artikel om Dragen-klassen og TFA 4 / ex *GLENTENS* endeligt.
(Tom Wismanns arkiv)

Bortbleven.

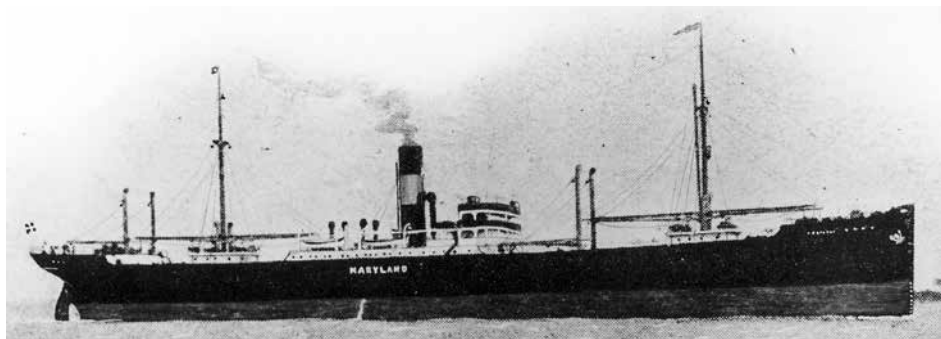
Historien om skonnerten HYDRAS forlis 1917

Af Søren Nørby,
Center for Militærhistorie
Forsvarsakademiet
CFM-02@FAK.DK
www.noerby.net

Under Første Verdenskrig 1914 – 1918 var Danmark neutralt, og trods krige opretholdt danske redere handel med krigens parter. For den danske handelsflåde betød besejling af bl.a. de britiske havne en stor risiko for at blive angrebet af tyske ubåde eller støde på miner, og i løbet af krigens fire år blev 305 danske handelsskibe sænket, hoved-

parten i krigens sidste to år. Af disse blev 218 sænket af undervandsbåde, 30 blev minesprængt, 16 blev ødelagt på anden måde, og 41 forsvandt sporløst. 702 danske søfolk mistede livet. Blandt de 41 skibe, der forsvandt sporløst, var den tre-mastede skonnert HYDRA af Marstal. Skonnertens forsvinden er både tragisk, men også meget sigende for den måde, som ubådskrigen foregik på i de sidste år af Verdenskrigen.

Tyskland havde den 1. februar 1917 erklæret ”uindskrænket ubådskrig”, hvilket betød at tyske ubåde uden var-

DFDS' S/S MARYLAND, der blev minesprængt i Nordsøen den 21. august 1914, var det første danske skib, der gik tabt i Verdenskrigen. Skibet sank så langsomt, at hele besætningen nåede vel fra borde, og de blev alle kort efter samlet op af et belgisk fiskefartøj. Dagen efter blev den danske damper CHR. BROBERG minesprængt kort fra det sted, hvor MARYLAND gik ned. CHR. BROBERG gik ned på blot fem minutter og skibets 2. mester nåede desværre ikke ud af maskinrummet og druknede. Han fik derved den tvivlsomme ære at være den første dansker, der mistede livet under Første Verdenskrig. (Museet for Søfart)

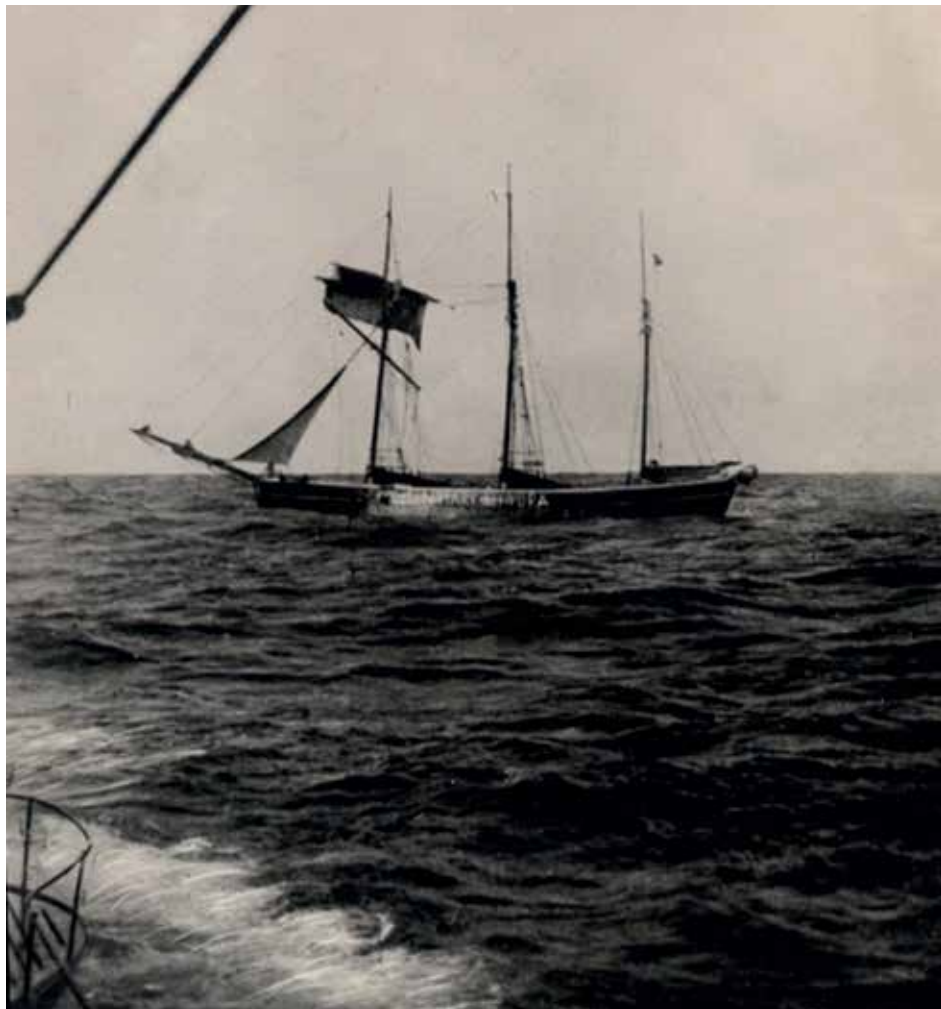
Sænkningen af barken FENJA i Skagerrak den 16. november 1916. Den tyske ubåd U75, der sænkede FENJA, ses til højre i billedet. Sænkningen foregik ved, at ubåden med et varselskud tvang FENJA til at ligge bi, hvorefter skibets papirer blev inspiceret om bord i ubåden. Da ubådens chef mente, at FENJAS last af norsk træ var krigskontrabande, blev skibets besætning beordret fra borde, hvorefter FENJA blev stukket i brand og beskudt med ubådens kanon. Barkens besætning blev kort efter samlet op af en norsk torpedobåd. (Museet for Søfart)

sel ville angribe ethvert skib - neutralt eller ikke – i et nærmere bestemt område omkring Storbritannien og i Middelhavet. Trods denne trussel gjorde HYDRA – og mange andre danske skibe – fortsat turen til de britiske havne, i HYDRAS tilfælde Swansea på den britiske vestkyst. Efter at have taget 280 tons kul om bord her, satte skonnerten den 4. september 1917 kurs mod København. Om bord var en seks mand stor besætning bestående af kaptajn Eli Johannes Rasch fra Marstal samt Johan Kristiansen, Emil H. Christensen, Hjalmar Thomassen, Hilding Karlson og (formentlig) Johannes Hansen. Skonnerten skulle have været ankommet til København i løbet af oktober, men hverken skib eller mandskab dukkede op.

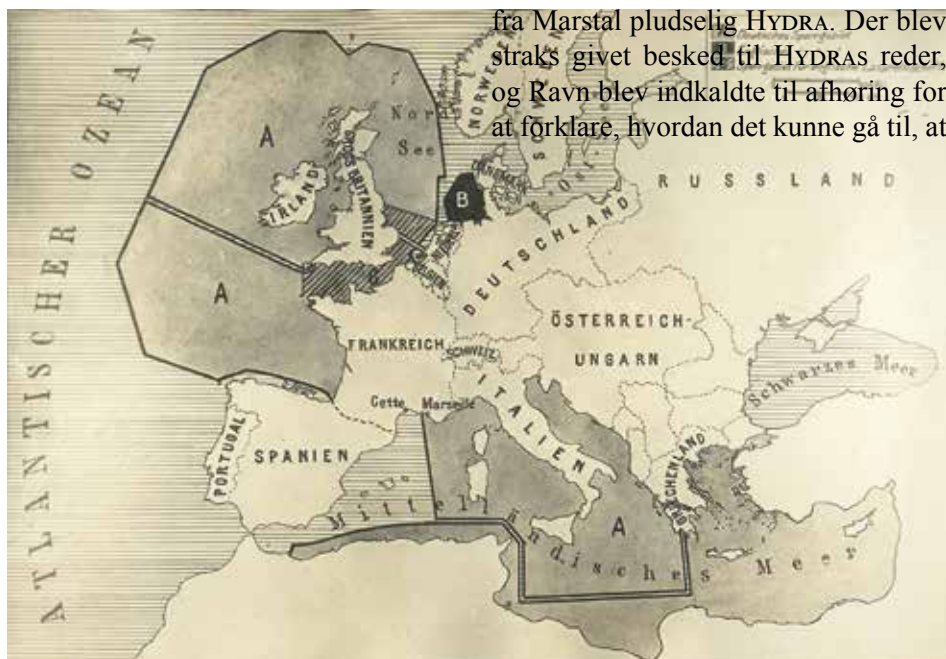
At skibe forsvandt sporløst var på dette tidspunkt ikke så usædvanligt, som det er i dag, og selv om det skete oftere i krigstid end i fredstid, gav det ikke sig selv, at HYDRAS forsvinding skyldtes indblanding fra krigens parter. Den 21. november 1918 meldte skibets reder C. W. Clausen fra Marstal HYDRA bortkommen, og for reder og de efterladte var der ikke megen håb om nogensinde at finde ud af, hvad der var sket med skib og besætning.

Imidlertid kunne C. W. Clausen den 22. oktober 1920 meddele retten i Svendborg, at der var nyt om HYDRAS forlis. Og dette af de mest usandsynlige kanaler.

I midten af oktober havde navigationslærer H. J. Christensen og sejlskibs

HYDRA synker. Den tyske ubåd anes i billedets nederste venstre hjørne. Ifølge Ravn var det kutyme om bord i de tyske ubåde, at der – hvis forholdene tillod det - blev taget et fotografi af de skibe, som man sænkede. Fotograferne blev så, når ubåden returnerede, fremkaldt og uddelt til bådens besætning (og måske også vedlagt chefens rapport, så han kunne dokumentere de sænkninger, som han indberettede). Under afhøringen udtalte Ravn videre, at han særligt erindrede sænkning af *HYDRA*, fordi han havde set de danske neutralitetsmærker og skibets navn på skibssiden. (Marstal Søfartsmuseum)

Dee skraverede område viser det område, som den uindskrænkede ubådskrig omfattede. (Museet for Søfart)

tilsynsmand C. W. Clausen, begge fra Marstal, været i Nyborg, og her havde de på et lokalt værtshus/restaurant mødt mekaniker Knud Hansen Ravn, der var medindehaver af Auto-Centralen i Nyborg. Ravn var fra Haderslev-egnen i den del af Sønderjylland, der fra 1864 til 1920 havde været tysk, og havde under krigen været indkaldt til den tyske flåde, nærmere bestemt ubåden U60. På det lokale værtshus/restaurant havde han tilfældigt siddet og vist billeder fra sin tid i ubåden, og blandt fotografierne genkendte de to

han havde et fotografi af det forsvundne fartøj.

Under afhøringen fortalte Ravn, at HYDRA var et af U60s ofre. Ifølge Ravns oplysninger havde den tyske ubåd truffet skonnerten ca. 200 sømil vest for Irlands sydende, hvor HYDRA – som det kan ses af fotografiet – blev beskudt og sænket med ubådens kanon. Ravn selv så ikke skibet gå ned, men var sikker på, at HYDRAs besætning var nået at gå fra borde i skonnertens redningsbåd. Det ses også på billedet, at sejlene er firt af i stor hast, og at skonnertens

redningsbåd mangler.

I krigens første år var det ikke usædvanligt, at tyske ubådschefer tog redningsbåde fra sænkede skibe på slæb og slæbte dem så tæt på land, at de overlevende selv kunne ro det sidste stykke, men ifølge Ravn var dette blevet forbudt efter indførelsen af den uindskrænkede ubådskrig. Ubådens chef havde ifølge Ravn, en kort samtale med HYDRAS kaptajn Eli Rasch, men da Ravn havde været under dæk, mens samtalen stod på, vidste han ikke, hvad samtalen havde drejet sig om. Det står dog klart, at HYDRAS seks mand blev efterladt i den lille redningsbåd langt fra land, og hvad de måtte gennemleve, inden døden fandt dem, finder vi aldrig ud af.

Ifølge afhøringen af Ravn havde han gjort tjeneste om bord i U60, men underligt nok figurerer HYDRA ikke på U60s liste over sænkede fartøjer. U60 er krediteret for på ti togter at have sænket i alt 52 skibe med en samlet tonnage på 107.000 tons samt at have beskadiget yderligere tre skibe på i alt 7.500 tons¹ – men U60 var slet ikke til søs i begyndelsen af september 1917. Selv om Ravn under afhøringen udtalte, at *"han særligt erindrede denne Sænkning, fordi han havde set de danske Mærker og Navnet "HYDRA" paa Skibssiden"*, så kan det altså ikke være HYDRA, som han så blive sænket.

En søgning på www.uboa.net, der indeholder en næsten uoverskuelig mængde information om tyske ubådes indsats under Første og Anden Verdenskrig, viser, at det ikke er U60, men U94, der er krediteret for sænkningen af HYDRA. Ifølge dennes data sænkede U94 HYDRA den 19. september vest for Orkney Øerne (position 59.33N, 07.37W), ca. 120 kilometer fra nærmeste land.²

Hvorfor Ravn har hævdet, at sænkningen blev udført af U60, står ikke klart. Da det navn på U60s chef, som Ravn opgiver, er korrekt, tager jeg for givet, at Ravn virkelig har gjort tjeneste om bord på U60, og der må derfor være tale om et klassisk eksempel på en erindringsforskydning, hvor Ravn forveksler en anden sænkning med sænkningen af HYDRA. På ubådens liste over sænkede skibe er der et par bud på, hvilket skib, som Ravn kan have forvekslet med HYDRA. Går vi ud fra positionen ca. 200 sømil vest for Irland, så kan der være tale om det norske sejlskib MARION, som U60 sænkede her den 6. april 1917.³ Tager vi i stedet udgangspunkt i Ravns erindring om det danske flag på skibssiden, så kan der være tale om det tremastede danske sejlskib SVANEN, som U60 sænkede den 23. april 1917 nordvest for Shetlandsøerne.⁴ SVANEN var på 1800 tons og MARION på 1600 tons og begge derfor meget større skibe end HYDRA,

HYDRA i Dragør, sommeren 1914. (Marstal Søfartsmuseum)

der kun var på 174 tons, men alle havde tre master, og det er derfor ikke helt usandsynligt, at Ravn er kommet til at blande sænkningerne sammen.

Hvordan fotografiet af HYDRA er endt i et fotoalbum fra U60 er stadig en gåde.

Marstal Søfartsmuseet har kun bevaret billedet af HYDRA og ikke resten af billederne i Ravns fotoalbum og vi ved derfor ikke, om hele albummet var billeder fra U94 eller om der kun er tale om denne enkelte forbytnings, måske sket hos fremkalderen? Eller Ravn har byttet sig til fotografiet af HYDRA med en gast fra U94? Vi ved det ikke, og får desværre næppe nogensinde klarhed over det.

Skulle nogen af læserne kunne hjælpe til at kaste lys over sagen, hører jeg meget gerne fra dem.

Litteratur

Samling af Søforklaringer over krigsforliste danske Skibe i Aarene 1914-18." Handelsministeriet 1921.

Holm-Petersen, F.: "De sejlede ud fra Marstal." Jens Hansens Søfartsmuseum 1988 Jensen, C. og Hermansen, K. "Vi sejlede bare."

Marstal Søfartsmuseum 2009

En ubåd som U94 var bevæbnet med 16 torpedoer, men var det muligt, blev et ubevæbnet mål som HYDRA sænket med et par skud fra ubådens 105mm kanon, hvortil U94 medbragte 140 granater. U94 hejste kommando i januar 1917 og nåede 13 togter, inden krigen sluttede i november 1918. Da havde ubåden 21 skibe på i alt 61.800 tons på samvittigheden og havde beskadiget yderligere tre skibe på i alt 20.000 tons. Dette fotografi er ikke fra sænkningen af HYDRA, men et tysk propagandabillede fra Første Verdenskrig. Det viser dog med al tydelighed, hvordan sænkningen kan have taget sig ud fra ubådens dæk. (Forsvarets Biblioteks arkiv)

Hjemmesider

Uboat.net: www.uboaat.net

Forsvarets Biblioteks Digitale arkiv:

www.foto.fak.dk

www.mfs.dk (Museet for Søfart)

Noter

¹ Listen kan ses her: <http://www.uboaat.net/wwi/boats/successes/u60.html>

² Listen kan ses her: <http://www.uboaat.net/wwi/boats/successes/u94.html>

³ De nærmere detaljer omkring sænkningen af Marion kan ses her: http://www.uboaat.net/wwi/ships_hit/3968.html

⁴ De nærmere detaljer omkring sænkningen af Svanen kan ses her: http://www.uboaat.net/wwi/ships_hit/5851.html

Ny redaktør Tom Wismann

Tom Wismann. Født 1954. Uddannet maskinarbejder og maskinmester. Ansat i det pulveriserende erhvervsliv, dk-TEKNIK og FORCE TECHNOLOGY som rejsende i “røg op møg”, med speciale i luftforurening fra skibe. Marine Surveyor hos Bureau Veritas og forretningsfører hos Stiftelsen Georg Stages Minde.

Værnepligtig maskingast i Søværnet / FYLLA 1976-77, medlem af Marinehjemmeværnet siden 1971 og Flotillechef i Marinehjemmeværnet 1993-2000.

Har siden 1989 forfattet og udgivet en lang række bøger om Flådens skibe og om danske og udenlandske forter.

Med venlig hilsen

Tom Wismann

Ny kasserer Søren Nørby

Søren Nørby. Født 1976. Ansat ved Center for Militærhistorie ved Forsvarsakademiet. Har tidligere været ansat på Orlogsmuseet, Handels- og Søfartsmuseet og Marinens Bibliotek. Har været ankermand på Marinens Biblioteks digitale fotoarkiv, der kan ses på www.foto.fak.dk

Har siden 1999 skrevet en række bøger og artikler om søværnets historie fra 1510-2012.

Er også webmaster for Marinehistorisk Selskab / Orlogsmuseets Venners hjemmeside www.marinehist.dk

Med venlig hilsen

Søren Nørby

Center for Militærhistorie

Referat fra generalforsamling i Marinehistorisk Selskab / Orlogsmuseet Venner onsdag den 2. april 2014 (kortfattet)

Dagsordenen var i henhold til lovene, og forsamlingen valgte Gunnar Kjems til dirigent. Han konstaterede, at generalforsamlingen var lovligt indvarslet og beslutningsdygtig.

1. Valg af dirigent
2. Aflæggelse af selskabets beretning
3. Forelæggelse af selskabets regnskab, herunder evt. fonds-regnskaber.
4. Fremsatte forslag
5. Fastsættelse af kontingent for det kommende år
6. Valg af formand, når denne er på valg
7. Valg til bestyrelsen
8. Valg af redaktør til Marinehistorisk Tidsskrift
9. Valg af revisor
10. Eventuelt

Selskabets beretning ved formanden: Selskabet havde ved årets begyndelse 611 medlemmer og ved årets slutning også 611 medlemmer. Desuden er der 100 medlemmer af Modelbyggerlauget, som vi deler tidsskrift med. Hermed er medlemsantallet stabiliseret og hvervningstiltagene har hjulpet. Det skyldes blandt andet hjemmesiden. Tak til Søren Nørby for at få den i gang.

Kender man nogen, som er interesseret, så sørg for at vedkommende bliver inviteret til en mødeaften. Så skal bestyrelsen nok hjælpe til med et evt. medlemskab.

Orlogsmuseets forhold er i øjeblikket præget af, at ”krigsmuseerne”, d. v. s. Tøjhusmuseet, Orlogsmuseet, Frihedsmuseet og Museet i Frøslevlejren er blevet underlagt Nationalmuseet pr. 1. januar 2014. Medarbejdernes kræfter bruges i øjeblikket på at få organisationen til at virke. På lang sigt kan der blive tale om forbedrede forhold for museerne. ”Forskning og formidling” på de fire museer er nu under ledelse af Tøjhusmuseets hidtidige direktør, Jens Carl Kirchmeier-Andersen, som har været Orlogsmuseet en god støtte. Nationalmuseet vil gerne udleje ”Kanonhallen” så meget som muligt, og derfor kan der i fremtiden måske opstå behov for, at MHS/OV flytter et foredrag eller ændrer en mødedato. På lang sigt kan det være, at der i området mellem Nationalmuseet, Tøjhuset og Christian IVs bryghus etableres et større museumsområde, måske med støtte fra forsikringsverdenen. Det kan indebære, at Orlogsmuseet – også på lang sigt – bliver placeret på 1. salen

i Christian IVs gamle Tøjhusbygning, som er bygget til Flåden i 1604.

Den 21. maj 2014 åbner Hans Kongelig Højhed Kronprinsen en ny særudstilling på Orlogsmuseet om ”200-året for tabet af Norge”. Kronprinsen ankommer til museet i chalup. I dagene omkring åbningen vil der være stort norsk flådebesøg i København.

Selskabets tre kerneaktiviteter: Foredragsserien er blevet afviklet rutinemæssigt med et tilfredsstillende antal tilhørere. Marinehistorisk Tidsskrift er inde i en god gænge, men da Per Jakobsens mange bidrag formentlig desværre stopper, opfordres medlemmer med gode maritime artikler om at kontakte redaktøren. Den sidste kerneaktivitet er udflugterne, men i 2013 er der ikke gennemført nogen udflugt.

Regnskaberne: Kassereren gennemgik de to regnskaber, og besparelserne på revisionsudgifterne har givet Selskabet betydeligt flere penge til støtteaktiviteter. Samtidig har de valgte revisorer fra medlemskredsen forbedret regnskabsførelsen og givet forslag til ændringer. Kontingentet for det kommende år forbliver uændret.

Formanden blev genvalgt for to år, men erklærede, at han så sigtede mod at næstformanden tog over. De fire bestyrelsesmedlemmer på valg blev alle genvalgt. Da Niels Probst har ønsket at opgive alle sine tillidshverv

(bestyrelsesmedlem, kasserer og redaktør) blev kommandør Lars Rosen-dahl Christophersen indvalgt for et år til bestyrelsen. Tom Wismann blev valgt til ny redaktør af bladet. Søren Nørby afløser som kasserer. Generalforsamlingen genvalgte Gunnar Kjems og Niels Hesselland til revisorer, og formanden benyttede lejligheden til at takke for deres store indsats. Herefter orienterede formanden om foredragsemnerne til den kommende sæson (se bladets bagside).

To muligheder for en udflugt blev drøftet, og forsamlingen var mest stemt for et besøg på Søværnets Våbenkursus på Sjællands Odde. (Se i bladet herom).

Formanden sluttede med at takke dirigenten for udførelsen af hvervet.

Efter generalforsamlingen viste Tom Wismann billeder fra flådebesøg i København og fortalte om den skæbne, som overgik skibene.

Under det efterfølgende smørebrød takkede formanden Niels Probst for hans mangeårige indsats for Selskabet.

Kopi af fuldstændigt referat af den årlige generalforsamling er omdelt til bestyrelsesmedlemmerne.

**Poul Grooss,
formand.**

Marinehistorisk selskab

Orlogsmuseet venner

Resultatopgørelse

2013

2012
tkr

Indtægter

Kontingent	120.695	111
Bogsalg plus gaver	0	1
Afkast Investeringsbeviser	6.749	6
Overskudsandel 2011, Barfods legat	32.001	0
I alt	159.445	118

Udgifter

Tilskud til bogudg	5.500	6
Marinehistorisk tidskrift	98.630	77
Mødeomkostninger	12.976	6
Administration	22.776	27
I alt	139.882	116

Resultat	19.563	2
----------	--------	---

Kursregulering investeringsbeviser	5.082	14
------------------------------------	-------	----

Balance ultimo

Aktiver

Kassebeholdning	4.670	3
Danske bank giro	26.890	28
Danske Bank, erhvevskti	79.431	67
Investeringsbeviser	259.277	254
Udestående fordringer	22.197	16
I alt	392.465	368

Passiver

Egenkapital	288.349	249
Hensættelser	70.608	71
Mellemregning Barfods legat	33.508	49
I alt	392.465	368

Niels Probst
kassererGunnar Kjems
revisorNiels Arne Hesseland
revisor

Kommandørkaptajn Sigurd Barfoed's legat

Resultatopgørelse 2013

	år 2013	år 2012 tkr
Afkast af investeringsbeviser	17.949	20
Kursregulering	9.007	30
Nettoindtægter i alt	26.956	50
Depotgebyr og renter	124	2
Revision incl.moms forrige år	1.000	8
Omkostninger i alt	1.124	10
Årets resultat	25.832	40
Fordeles iflg. § 4 i fundats		
1/5 til konsolidering af legat	5.166	8
4/5 til Orlogsmuseets venner	20.666	32

Balance ultimo

Aktiver

Danske bank kto 3946-270938	40	0
Investeringsbeviser	719.481	710
Mellemregning Orlogsmuseets venner	33.508	49
I alt	753.029	759

Passiver

Egenkapital	731.616	726
Danske Bank kto 4150-478448	747	1
Til Orlogsmuseets venner	20.666	32
I alt	753.029	759

Niels Probst
Kasserer

Gunnar Kjems
Revisor

Niels Arne Hesseland
Revisor

Referat fra generalforsamling i Orlogsmuseets Modelbyggerlaug

torsdag den 3. april 2014

Generalforsamlingen blev afholdt på Orlogsmuseet.

Tilstedeværende: 9 laugsmedlemmer samt bestyrelsen.

0. Velkomst:

Poul Henrik Westh bød de fremmødte laugsmedlemmer velkommen.

1. Valg af dirigent:

Poul Beck blev foreslået og valgt som generalforsamlingens dirigent. Poul Beck kunne konstatere, at generalforsamlingen var lovligt indkaldt.

2. Formandens beretning:

Formandens beretning er vedhæftet som fil.

Der var ingen spørgsmål til beretningen, som herefter blev enstemmigt godkendt. Den skriftlige beretning kan i sin helhed downloades fra OMBL's hjemmeside: www.modelbyggerlaug.dk

3. Regnskabsaflæggelse v/Sven Holm-Jensen:

Sven Holm-Jensen fremlagde og uddybede OMBL's reviderede regnskab for sæson 2013-2014.

Samtidig blev budgettet for sæson 2014-2015 fremlagt,

Der var ingen spørgsmål til det reviderede regnskab og fremlagte budget, som herefter blev enstemmigt godkendt.

4. Fastsættelse af kontingent v/Sven Holm-Jensen:

Det blev vedtaget at medlemskontingentet for sæson 2014-2015 uændret skal være 275,00 kr.

5. Indkomne forslag:

Der var ikke indkommet forslag til generalforsamlingen.

Forslag fra bestyrelsen om mindre ændringer i vedtægterne vedrørende rettelse til Orlogsmuseets officielle navn blev godkendt.

Det blev vedtaget at bestyrelsen i det kommende arbejdsår, minutiøst vil gennemgå foreningens vedtægter for en eventuel revidering til næste generalforsamling.

6. Valg til bestyrelsen:

Der skulle vælges 3 bestyrelsesmedlemmer for en 2-årig periode, samt en suppleant til bestyrelsen for en 1-årig periode.

På valg til bestyrelsen for en 2-årig periode var:

John Andersen, genvalgt.

Flemming Petersen (indtrådt i bestyrelsen efter Frank Ebbes bortgang), valgt.

Niels Mejdal var af bestyrelsen indstillet som kandidat, valg.

Valg af suppleant til bestyrelsen for en 1-årig periode:

Posten var vakant. Bestyrelsen havde indstillet Steffen Pedersen som kandidat.

Der var ikke andre kandidater, og Steffen Pedersen blev valgt for en 1-årig periode.

Der skulle vælges 1 revisorer for en 2-årig periode.

På valg som revisor for en 2-årig periode var:

Jørgen Lykke, genvalgt.

På valg som revisorsuppleant for en 1-årig periode:

Leif Beyer, genvalgt.

7. Eventuelt:

På spørgsmål fra salen kunne Niels Mejdal oplyse, at det kun er medlemmer af Fregatten Peder Skrams venner der har gratis adgang til fregatten.

8. Afslutning:

Poul Beck takkede de fremmødte medlemmer for god ro og orden, hvorefter generalforsamlingen var slut.

Efter en lille pause holdt Poul Beck et meget spændende og anderledes foredrag om det danske samfund i den tid hvor linjeskibet Dannebrog blev bygget.

Ref.:Fl.P.

ORLOGSMUSEETS MODELBYGGERLAUG

Bestyrelsens beretning 2013/2014

I det forløbne år har Orlogsmuseets Modelbyggerlaug atter haft travlt med mange aktiviteter.

Bestyrelsen

I foråret 2014 valgte Niels Probst desværre at udtræde af sine engagementer, herunder bestyrelsen for OMBL Vi kommer til at savne hans deltagelse.

Det var desuden med stor sorg, at vi måtte sige farvel til vores mangeårige bestyrelsesmedlem Frank Ebbe, der døde i januar måned efter længere tids svær sygdom. Æret være hans minde.

Suppleant Flemming Petersen indtrådte derfor i bestyrelsen, ligesom vi valgte at invitere kontreadmiral Niels Mejdal som observatør. Vi har allerede haft stor glæde af begges indsats og input.

Kontingent 2013

Igen i år udsendte vi meddelelse om kontingentindbetaling pr. e-mail, og igen i år har ca. to tredjedele betalt kontingentet rettidigt. Desværre resterer der en tredjedel indbetalinger. Vi har mindet medlemmerne om det i to af årets tre nyhedsbreve, og vi har nu udsendt påmindelser direkte til dem, der endnu ikke har fornyet deres medlemskab.

Sidste år udsendte vi til betalende medlemmer et medlemsbevis, man kunne skrive ud eller fremvise elektronisk ved besøg på museet. Da der nu er gratis adgang for alle, eftersom museet er lagt ind under Nationalmuseet, er det ikke længere nødvendigt med et sådant medlemsbevis. Bankmeddelelsen om indbetaling af kontingent er tilstrækkelig dokumentation for medlemskab.

Medlemsantal

Medlemstallet har været vist en svagt nedadgående tendens det forgangne år, så laugethar nu 94 betalende medlemmer samt et mindre antal æresmedlemmer og et par fødte medlemmer som repræsentanter for Orlogsmuseet, som alle er fritaget for kontingent. Tallet på 94 inkluderer som noget nyt nogle få institutionsmedlemmer. Udmeldelse af laugethar er ikke kendetegnet ved utilfredshed, men derimod typisk begrundet i økonomi, tid, alder og naturlig afgang. Enkelte er blevet udmeldt på grund af restance. Siden sidst er der tilkommet 6 nye medlemmer.

Økonomi

Kontingentet går som altid til medlemsaktiviteter af forskellig art. Laugethar

gennem de forløbne år anskaffet en del udstyr til vores lokaler, der kan benyttes af alle medlemmer, så perioden siden sidste generalforsamling har været præget af mindre anskaffelser ud over normale driftsomkostninger og reservedele til det eksisterende udstyr.

Poul Beck modtager som fabrikmester som sædvanlig et rådighedsbeløb til løbende udgifter. Det er penge, han forvalter klogt.

Den store post på budgettet er stadig udgiften til Marinehistorisk Tidsskrift. Vi har behandlet forholdet i bestyrelsen og indledt en diskussion med Marinehistorisk Selskab om en mulig løsning, da vi ikke i længden kan løfte en økonomisk byrde, der svarer til langt over halvdelen af det årlige kontingent for et medlemsskab af lauet.

Byggeaktiviteter

OMBL har stadig løbende en række modelbyggeprojekter i gang, heriblandt dioramaet over Holmen 68, Nyholms Mastekran, kongebåden SVANEN fra 1763, fregatten ROLF KRAKE fra 1955, korvetten TRITON fra 1955, en torpedo-missilbåd af Willemoes-klassen fra 1975, fregatten PEDER SKRAM fra 1966 og torpedobåden GLENTEN fra 1933. Herudover er en gruppe i gang med en model af maskinerne i Peder Skram til opstilling i fregatten.

Andre aktiviteter

I august måned 2013 afholdt lauet en yderst velbesøgt 25 års jubilæumseftermiddag på Nyholm. Den var velsignet med godt vejr, glade deltagere og både mad og drikke, pølserne lå ikke særlig længe på grillen, og der var blevet bagt kager til den store guldmedalje.

Lauget bistår jævnligt søværnet, når der dukker ”glemte” modeller op. Således dukkede der f.eks. en fornem model af kanonbåden Grønsund op. Den er bygget af modelbygger Jørgensen fra det hedengangne modelbyggerværksted og trængte til rengøring. Efter endt rensning blev den udstillet i administrationen på Nyholm. På samme måde bistod vi med opfriskning af en lille model af kongeskibet.

Kommunikation

Kommunikationen med medlemmerne har fundet en god og styrket gænge med udsendelsen af elektroniske nyhedsbreve via e-mail. Herudover vokser vores lille interessegruppe på Facebook stille og roligt. Vi har glæde af, at nogle af vores historikervenner og nogle af vores medlemmer er vant til at bruge mediet, så der lægges med mellemrum interessante billeder op.

Vores Twitter-profil er stadig ikke voldsomt aktiv, men bliver dog brugt med mellemrum. Lauget findes under navnet @Modelbyggerlauget.

Laugets hjemmeside har vist sig at være en anelse for statisk det forløbne år. Vi arbejder på at forbedre oplevelsen.

Orlogsmuseet

Som bekendt blev Statens Forsvarshistoriske Museum pr. 1. januar 2014 lagt ind under Nationalmuseet. De enkelte museer findes nu under enhedsbetegnelsen Krig og besættelse, populært kaldet Krudt og kugler. Den omfatter Orlogsmuseet, Tøjhusmuseet, Frihedsmuseet (der brændte, men hvis arkiver er tilgængelige) og Frøslevlejren.

Medlemsaktiviteter

Igen i det forløbne år har lauget haft fuldt program på laugsaftenerne (”onsdagsaftenerne”):

4. september 2013: Marinearkæologistuderende Massimiliano Ditta om rekonstruktion af historiske skibe, herunder computerskabte modeller.
2. oktober 2013: Bestyrelsesmedlem John Andersen om Strandingsmuseets diorama over St. George’s forlis.
6. november 2013: Bestyrelsesmedlem Flemming Petersen om Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg
4. december 2013: Den traditionsrige julekomsammen – denne gang med næsten 40 deltagere.
8. januar 2014: laugets traditionelle ”show and tell”-aften
5. februar 2014: Fabrikmester Poul Beck om optakten til krigen i 1864
5. marts 2014: Kontreadmiral Niels Mejdal om sin lange karriere i Søværnet, bl.a. som ubådschef.

Med gratis forfriskninger til deltagerne og annoncering i nyhedsbrevene er aftenene en succes, selv om fremmødet har vist en lidt faldende tendens.

Lauget har i perioden desuden afholdt en enkelt udflugt for medlemmerne, nemlig den 11. marts 2014 til Københavns Bådehaller i Nordhavnen, hvor dronnings og admiralens chalup opbevares og forårsklargøres. Herefter var der frokost med et beredvilligt økonomisk tilskud fra lauget.

Kulturnatten 2013 var kendetegnet ved ændrede vilkår. Søværnets institutioner på Nyholm deltog ikke, så det var op til de frivillige organisationer på stedet at holde fanen højt. Men med venlig hjælp fra Nyholm og en fornem indsats fra Niels Mejdal fra Peder Skram samt alle andre frivillige, heriblandt radiohytten OXA, Marineforeningen og Modelbyggerlauget, og med operaen, rytmisk konservatorium og skoler og andre institutioner som gode samarbejdspartnere

på Holmen lykkedes det at skabe en god stemning og masser af tilbud. Arresten noterede et fremmøde på omkring 350, Orlogsmuseet et tilsvarende antal. For museets vedkommende var tallet skuffende i forhold til det foregående års 750. Vi fik stadig talt med langt de fleste besøgende på museet, og endnu en gang gjorde laugets lypil stor lykke.

Henvendelser fra tredjemand

Lauget bliver jævnligt kontaktet af tredjemand, der ønsker en opgave af den ene eller den anden art løst. Lauget skaber jævnligt kontakt til medlemmer, som kunne være interesserede i at hjælpe og kan kun i meget begrænset omfang selv løse sådanne opgaver, og kun for medlemmer af laug.

Fremtiden

Af kommende initiativer kan nævnes:

Orlogsmuseets særudstilling Under fælles flag om den dansk-norske flåde. Her er det planen, at bl.a. laugets model af Dannebrog og kanondækket samt Finn Knudsens model af Prinds Christian Frederik skal udstilles. Dannebrog befinder sig normalt hos SOK i Brabrand, men museet har fået lov at udstille den i en periode, og da laug har lokaliseret Svend Pedersens model af Norske Løve fra 1765, som ellers var faldet ud af museets annaler, erstatter vi Dannebrog med denne hos SOK i den periode, udstillingen løber. Den åbner if. planen den 21. maj 2014. En gruppe modelbyggere tager sig af transport, opstilling og nedtagning af de tre modeller. Som led i laugets pr-arbejde deltager en lille gruppe modelbyggere medio juni i en aktivitetsdag på Strandingsmuseet i Thorsminde. Her vil der blive fortalt om modeller og modelbygningsteknikker.

Lauget håber også på at kunne deltage i hobbymessen i Vabyhallen primo november 2014.

Laugets studiegruppe om skibsrekonstruktion går i gang senere på året. Resultatet tænkes at være en oplæring af særligt motiverede til at kunne foretage skibsrekonstruktioner og fremstille tegningsmateriale.

Ansporet af successen med laugets jubilæum i august 2013 forestiller vi os at afholde en sommerkomsammen i eftersommeren 2014.

Tak

Der skal lyde en stor tak til vores samarbejdspartnere: Orlogsmuseet, Søværnet, personalet på Nyholm, Marinehistorisk Selskab/Orlogsmuseets Venner, Niels Mejdal fra Peder Skram samt ikke mindst alle laugets medlemmer.

Poul Henrik Westh

Forslag til justering af VEDTÆGTER FOR ORLOGSMUSEETS MODELBYGGERLAUG

§ 1. Navn og hjemsted.

Foreningens navn er Orlogsmuseets Modelbyggerlaug – til daglig forkortet til OMBL.

Foreningens hjemsted er København.

§ 2. Formål og virke.

Orlogsmuseets Modelbyggerlaugs formål er at udbrede og stimulere interessen for korrekt og omhyggelig modelbygning som håndværk af primært den danske flådes fartøjer og orlogsskibe fra alle perioder, herunder dioramaer, bygninger og modeller af relaterende karakter, samt efter nærmere aftale at bistå ~~Statens Forsvarshistoriske Museum~~/Orlogsmuseet med fremstilling og renovering af modeller.

Dette søges gennemført ved medlemsmøder, udadvendte aktiviteter, oprettelse og vedligeholdelse af internet-hjemmeside(r), samt kontakt via Marinehistorisk Tidsskrift eller tilsvarende publikationer.

Det bestræbes at rådgive og vejlede medlemmer og andre interesserede på et højt fagligt og håndværksmæssigt niveau.

Det bestræbes at etablere og fastholde kontakt til ligesindede danske og udenlandske organisationer og enkeltpersoner, som kan bidrage positivt til OMBL's virke.

Det bestræbes, at OMBL råder over passende værkstedsfaciliteter til fri afbenyttelse af foreningens medlemmer.

OMBL bestræber altid have positive relationer og kontakter til ~~Statens Forsvarshistoriske Museum~~/Orlogsmuseet samt Søværnet.

§ 3. Medlemmer.

Bestyrelsen optager medlemmer og opkræver kontingent, som fastsættes på ordinær generalforsamling. Betaler et medlem ikke forfaldent kontingent, udmeldes medlemmet automatisk af OMBL.

Som medlemmer kan optages enkeltpersoner og institutioner, der har interesse i modelbygning som håndværk, eller som fatter interesse for OMBL's virke.

~~Medlemmer, der har betalt forfaldent kontingent, har gratis adgang til Orlogsmuseet mod fremvisning af kontingentkvittering.~~

Bestyrelsen kan uddele æresmedlemskab til personer, der har gjort sig fortjente til dette. Et æresmedlemskab er kontingentfrit og skal ikke fornyes. Et æresmedlem

opretholder alle demokratiske rettigheder.
Bestyrelsen kan oprette arbejdsgrupper blandt medlemmerne.
Bestyrelsen har ret til ikke at optage et medlem, hvis dette kan begrundes.
Bestyrelsen har ret til at ophæve et medlemskab, hvis dette kan begrundes.

§ 4. Generalforsamling.

Generalforsamlingen er foreningens øverste myndighed.
Forslag til behandling under generalforsamlingens punkt 5 skal være bestyrelsen skriftligt eller pr. e-mail i hænde senest 14 dage før dato for generalforsamlingen.
Forslag kan vedtages på generalforsamlingen ved simpelt stemmeflertal.
Stemmeberettigede ved generalforsamlingen er de ved fremmøde eller fuldmagt repræsenterede medlemmer, som har betalt forfaldent kontingent.
Ordinær generalforsamling afholdes inden udgangen af april måned, og skal indkaldes med minimum 20 dages skriftlig varsel i Marinehistorisk Tidsskrift eller ved fremsendelse af brev eller pr. e-mail.
Dagsorden for generalforsamling skal indeholde følgende punkter:

1. Valg af dirigent og referent.
2. Bestyrelsens beretning til godkendelse.
3. Forelæggelse af revideret regnskab til godkendelse.
4. Fastsættelse af kontingent for den kommende sæson.
5. Behandling af indkomne forslag.
6. Valg af bestyrelsesmedlemmer, suppleant til bestyrelsen samt revisorer.
7. Eventuelt.

(Emner, der behandles under punktet "Eventuelt" kan ikke fremlægges til vedtagelse.)

Ekstraordinær generalforsamling kan afholdes efter bestyrelsens bestemmelse, eller når minimum 1/3 af de kontingentbetalende medlemmer begærer det. Indkaldelse til ekstraordinær generalforsamling skal ske med minimum 14 dages skriftlig varsel i Marinehistorisk Tidsskrift eller ved fremsendelse af brev eller pr. e-mail. Dagsorden skal fremgå af indkaldelsen.

§ 5. Bestyrelse.

Foreningens bestyrelse består af 7 medlemmer. 6 bestyrelsesmedlemmer vælges af generalforsamlingen for hver en 2-årig periode. 1 bestyrelsesmedlem udpeges af Orlogsmuseet.

I ulige år vælges et 1. bestyrelsesmedlem, et 3. bestyrelsesmedlem og et 5. bestyrelsesmedlem.

I lige år vælges et 2. bestyrelsesmedlem, et 4. bestyrelsesmedlem og et 6. bestyrelsesmedlem.

Det af Orlogsmuseet udpegede bestyrelsesmedlem betegnes som 7. bestyrelsesmedlem, og har ingen valgperiode.

Bestyrelsen konstituerer sig blandt de af generalforsamlingen valgte og det af Orlogsmuseet udpegede bestyrelsesmedlem.

Generalforsamlingen vælger hvert år en suppleant til bestyrelsen for en 1-årig periode.

Valgbare kandidater er de fremmødte eller ved fuldmagt repræsenterede medlemmer, som har betalt forfaldent kontingent.

§ 6. Revisorer.

Foreningen har 2 revisorer.

I ulige år vælges en 1. revisor for en 2-årig periode.

I lige år vælges en 2. revisor for en 2-årig periode.

Generalforsamlingen vælger hvert år en revisorsuppleant for en 1-årig periode.

Valgbare kandidater er de fremmødte eller ved fuldmagt repræsenterede medlemmer, som har betalt forfaldent kontingent.

§ 7. Regnskab og revision.

Regnskabsåret følger kalenderåret.

Foreningens kasserer skal sørge for, at regnskab foretages efter god regnskabsskik, og at behørig dokumentation forefindes.

Årsregnskabet skal inden forelæggelse på generalforsamling revideres af de valgte revisorer.

§ 8. Kontingent.

Kontingent fastsættes på generalforsamlingen for 1 år ad gangen.

§ 9. Hæftelse.

Foreningen Orlogsmuseets Modelbyggerlaug kan ikke tegne sig for økonomiske forpligtelser, der overskrider den til foreningen enhver tid hørende formue. Der kan ikke påhvile foreningens medlemmer eller bestyrelse nogen personlige hæftelser.

§ 10. Foreningens ophør.

Foreningen Orlogsmuseets Modelbyggerlaugs ophør som forening skal vedtages på en ordinær generalforsamling og bekræftes på en ekstraordinær generalforsamling, der skal indkaldes til afholdelse tidligst 4 uger og senest 12 uger efter den ordinære generalforsamling. Foreningen ophører, hvis minimum 5/6 af de afgivne stemmer

ved hver af de 2 generalforsamlinger er afgivet til fordel herfor.

I tilfælde af foreningens ophør, tager generalforsamlingen stilling til hvorledes OMBL's eventuelle formue skal deponeres. Der nedsættes en forvaltningsgruppe, bestående af den nedlagte forenings bestyrelsesmedlemmer, som jvf. generalforsamlingens beslutning herom, på betryggende vis skal finde anbringelse af foreningens økonomiske midler **til almennyttige, velgørende formål**, samt deponering af foreningens bibliotek, materiel og maskinel. Dette kan ske ved videregivelse til anden forening eller virksomhed.

Vedtaget på Orlogsmuseets Modelbyggerlaugs ordinære generalforsamling den 24. marts 1994, og ændret på de ordinære generalforsamlinger den 2. april 1998, den 2. april 2009, den 7. april 2011, den 12. april 2012, den 4. april 2013 og den 3. april 2014.

Torpedotransportfartøjet SLEIPNER i Sømingraven. Der er her tale om den første SLEIPNER der blev bygget til Søminevæsenet hos Motola Mekaniska Verkstads AB, Sverige, i 1882. Skibet havde et deplacement på 110 tons. Blev taget af tyskerne den 29. august 1943 og sejlede resten af krigen under tysk flag. (FBIB)

MEDDELELSER FRA ORLOGSMUSEETS MODELBYGGERLAUG

Orlogsmuseets Modelbyggerlaug har til huse i den gamle arrest på Nyholm, hvor der hver tirsdag er travlhed med de forskellige modelprojekter, der er i gang. Det kan man læse mere om herunder.

Arrangementer i første halvår 2014

Laugets ”onsdagsaftener” foregår normalt på Orlogsmuseet, Overgaden oven Vandet 58, 1415 K, medmindre andet annonceres. Der er gratis forfriskninger til de fremmødte.

Forårssæsonen 2014 sluttede med generalforsamlingen i april.

Bestyrelsens beretning samt regnskab for det forløbne år og budgettet for indeværende år blev godkendt. Alle opstillede kandidater til bestyrelsen blev valgt og de foreslåede ændringsforslag til vedtægterne blev vedtaget.

Umiddelbart efter generalforsamlingen konstituerede den nyvalgte bestyrelse sig med følgende resultat:

Formand: Poul Henrik Westh, næstformand: Niels Buhl, kasserer: Sven Holm-Jensen, sekretær: Flemming Petersen, bestyrelsesmedlem: John Andersen, bestyrelsesmedlem: Niels Mejdal, suppleant: Steffen Pedersen. Herudover er Jakob Seerup af museet udpeget til bestyrelsen.

Efter generalforsamlingen holdt Poul H. Beck et yderst informativt foredrag om den politiske og historiske situation, der førte op til krigen i 1864.

Tak til alle fremmødte for den store interesse for laugets onsdagsaftener og for arbejdet i Arresten hver tirsdag. Det er et fornemt stykke arbejde, der bliver ydet af de mange engagerede medlemmer.

Programmet for efterårssæsonen 2014 vil blive offentliggjort i Marinehistorisk Tidsskrift nr. 3, 2014, der kommer efter sommerferien og inden foredragsaftenerne går i gang.

Året rundt er der med få undtagelser åbent om tirsdagen i Arresten på Nyholm (A.H. Vedels Plads 6, 1439 K) fra kl. 10.00 til ud på aftenen. Her kan man ofte møde op mod tyve aktive laugsmedlemmer, der er optaget af de løbende projekter, som alle er velkomne til at engagere sig i. Følgende modeller er undervejs: Nyholms Mastekran i 1:16, kongebåden SVANEN fra 1763 (1:36), fregatten ROLF KRAKE fra 1955 (1:48), korvetten TRITON fra 1955 (1:50), en torpedo-missilbåd af Willemoes-klassen fra 1975 (1:50), fregatten PEDER SKRAM fra 1966 (1:65) og torpedobåden GLENTEN fra 1933 (1:50).

Moderne medier

Orlogsmuseets Modelbyggerlaug forsøger at følge med tiden og er derfor repræsenteret på internettet via en hjemmeside (www.modelbyggerlaug.dk), en interessegruppe på Facebook (Orlogsmuseets Modelbyggerlaug) samt en profil på Twitter (@Modelbyggerlaug). Alle interesserede er velkomne til at besøge hjemmesiden, melde sig til Facebook-gruppen og følge os på Twitter. Det er i sandhed nye og spændende tider.

*Støtteskibet ABSALON "skudt" fra skibets helikopter den 28. februar 2010.
(ABSALON / FBIB)*

Nyt fra Orlogsmuseet **Under Fælles Flag – ny særudstilling på Orlogsmuseet**

Af museumsinspektør Jakob Seerup

I 2014 er det 200 år siden, Danmark blev adskilt fra Norge. I den anledning har Orlogsmuseet lavet en særudstilling. Udstillingen har de personlige historier i centrum. I århundrederne før 1814 var flåden en forenende faktor i Danmark-Norge. Flåden sejlede både i fredstid og i krig, og om bord på skibene samarbejdede danske og norske søfolk både i den kedelige daglige tjeneste og i dramatiske søslag.

Udstillingen om den dansk-norske fællesflåde fortæller historien om Danmarks og Norges fælles historie på havet. Den perspektiveres op til vores egen tid, hvor vore to lande stadig er søfartsnationer, og hvor danske og norske krigsskibe sejler sammen i fælles operationer i NATO-alliancen. Et dramatisk højdepunkt i udstillingen Under Fælles Flag er beretningen om det voldsomme søslag ved Sjællands Odde i 1808, hvor det sidste dansk-norske linjeskib PRINDS CHRISTIAN FREDERIK blev besejret af englænderne i en dramatisk kamp. Dette søslag formidles blandt andet med den fornemme model af skibet, som Orlogsmuseets Modelbyggerlaug lave-

de til museet i 2007, i denne udstilling suppleres med en flot, detaljeret model af en sektion af kanondækket om bord – levendegjort med dukker, der betjener kanonerne. Men ud over disse to modeller kan der også ses et par spændende nyerhvervede historiske malerier forestillende kampen ved Sjællands Odde.

Takket være en generøs gave Direktør Esben og Hustru Tanja Neergaard Dinesens Fond har Orlogsmuseet erhvervet to malerier forestillende *Slaget ved Sjællands Odde*. På malerierne ses det danske linjeskib PRINDS CHRISTIAN FREDERIK under kaptajn C. W. Jessens kommando i kamp mod de engelske skibe HMS STATELY, HMS NASSAU (det tidligere danske orlogsskib HOLSTEEN, erobret 1801) og HMS QUEBECK. Under de to billeder gives en håndskrevet beskrivelse af kampen. Begge malerierne er desuden signeret: ”Malet efter et Øienvidnes Beretning af H. P. Dahm”.

Kunstneren H.P. Dahm findes ikke i Weilbachs Kunstnerleksikon, og billederne bærer da heller ikke præg af nævneværdigt høj kunstnerisk kvalitet. Men autenticiteten og detal-

jeringsgraden sammen med den eksplicite henvisning til, at de er malet efter et øjenvidnes beretning, styrker deres formidlingsmæssige værdi. Søslagets dynamiske karakter understreges af, at det tydeligt vises, at sidste del af slaget foregik i nattemørke. Forekomsten af tændte signallanterner i riggen på det ene britiske skib er blot et enkelt eksempel på de mange fine

detaljer, som vidner om at det er en søfartskyndig person, der har bistået kunstneren – måske en søofficer. De talrige huller i sejlene på det brændende PRINDS CHRISTIAN FREDERIK giver et umiddelbart indtryk af slagets voldsomhed og dramatik.

Særudstillingen Under Fælles Flag åbnes af Hans Kongelige Højhed, Kronprinsen, den 21. maj 2014.

H. P. Dams maleri af Slaget ved Sjællands Odde 1808. (Orlogsmuseet)

Udflugt til Sjællands Odde 22. juni 2014

Søværnets Center for Våben

Marinehistorisk Selskabs udflugt 2014 går til Søværnets Center for Våben på Sjællands Odde, hvor medlemmerne bliver vist rundt og får de spændende historier om stedet. Senere besøges Odden kirkegård, og turen slutter med frokost/medbragt mad i Havnebyen.

Program

08.30: Afgang fra Høje Tåstrup Station i private biler.

Medlemmer uden for Storkøbenhavn kan selvfølgelig, hvis de ønsker det, køre direkte til Sjællands Odde.

10.00: Ankomst på Søværnets Center for Våben, Gnibenvej, hvor chefen, Kommandørkaptajn Steen Kobberøe, tager imod, viser rundt og fortæller historierne.

Fornuftig påklædning og fodtøj alt efter vind og vejr anbefales. Medbragt termokaffé og evt. kage kan nydes i det smukke terræn.

11.45-12.00 (ca.) afgang til kirken og rundvisning på kirkegården ved formanden, kommandør Poul Grooss.

12.45: afgang til Havnebyen hvor den medbragte mad spises. Oddens fiskeforretning er åben, og her kan man supplere sin madpakke med lune fiskefrikadeller – formedelst 12 kr. pr stk – eller andre gode ting. Det er også muligt at købe kolde øl og vand. Der findes adskillige borde og bænke i området, hvor man kan slå sig ned.

14.00: (eller når vi er færdige med at spise) afgang mod København.

Tilmelding

Tilmelding sker pr. mail til Trine Kjems, trine@kjems.com eller pr. telefon 2990-6015 senest den **15. juni**. Ved tilmelding bedes oplyst om man kører i egen bil med mulighed for ekstra passagerer, eller om man gerne vil have kørelejlighed.

Vi håber, at rigtig mange har lyst til at deltage!

Artilleriskolen på Sjællands Odde den 16. juni 2006. (FBIB)

MEDDELELSER FRA ORLOGSMUSEETS VENNER / MARINEHISTORISK SELSKAB

Arrangementer sæsonen 2014 / 15

Alle foredrag og generalforsamling: Mødested Orlogsmuseet

22. juni 2014 kl. 1930

Besøg på Søværnets Center for Våben - se mere inde i bladet.

22. oktober 2014 kl. 1930

Projektleder Jørgen Dencker, Vikingeskibsmuseet.

**Den danske flådes største nederlag – om fundet af de to store trævrage,
Swarte Arent og Lindormen.**

26. november 2014

Afdelingsleder, museumsinspektør, ph.d. Helle I. M. Sigh
fra Strandingsmuseet St. George og Marinarkæologisk Center, Thorsminde.
**Gemt, glemt og genfundet. De ilanddrevne dokumenter fra de to engelske
linjeskibe HMS St. George og HMS Defence.**

28. januar 2015

Skibssingeniør Lars Jordt

Ombygninger af krigsskibe - hvordan, hvorfor og hvorfor ikke

25. februar 2015

Maskinmester Tom Wismann

Den danske flåde under Den første Verdenskrig – skibe og operationer

8. april 2015

Generalforsamling efterfulgt af historiske film/fotos.

Efter onsdagsforedragene og generalforsamlingen er der mulighed for at få 2 stk.
smørrebrød med øl og kaffe for i alt 100 kr.

Tilmeldinger til foredragsaftener og generalforsamling til Trine@Kjems.com
eller telefon 3315-1410. Det skal præciseres, at tilmelding til spisning skal ske
senest **mandag kl. 1200**, før det pågældende foredrag/generalforsamling.